

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЇ

к.е.н. доц. Лук'янихін В.О., Лі Мін
Сумський державний університет

Над питаннями оцінки економічного потенціалу регіону працювали вчені в різні історичні періоди. Серед них можна виділити Балацького О.Ф., Горбача Л.М., Климахіну О. М., Клинового Д.В., Мочалова Б.М., Пастушенко П.П., Пепу Т.В., Тищенко О.М., Хвесика М.А., та ін.

Одним з радянських економістів, який займався проблемою сутності та структури економічного потенціалу був Б.М. Мочалов. При оцінці вартості економічного потенціалу він пропонував розглядати її як суму вартості витрат минулої праці у вигляді основних виробничих фондів (ВФ) та матеріальних витрат (М), які входять до складу валового суспільного продукту, а також витрат праці на створення національного доходу (НД) плюс вартісна оцінка природних ресурсів. Таким чином, він пропонував розраховувати економічний потенціал за наступною формулою:

$$EP = VF + M + ND + PP$$

Цей підхід до розрахунку економічного потенціалу притаманний для поглядів того часу, коли був проголошений економічний закон соціалізму: чим більше розмір й темпи зростання потенціалу країни, тим швидше має зростати національний дохід, його фонди споживання та накопичення, які визначають рівень народного споживання та темпи розширеного відтворення.

З переходом України до ринкових відносин змінилися підходи до оцінки економічного потенціалу. Але існують класичні підходи. Серед них ресурсний підхід до визначення економічного потенціалу як економічної оцінки окремих видів ресурсів: землі, води, лісу, корисних копалин.

О.Ф. Балацький при розгляді структури економічного потенціалу виділяє в його складі активну та пасивну частини в залежності від ступеня залучення в господарський оборот. Активна частина економічного потенціалу являє ресурси, які на момент обліку залучені в економічну діяльність. До активної частини відносяться діючі основні виробничі і невиробничі фонди, нормативні запаси матеріальних цінностей у сфері виробництва та обігу, зайнята частина економічно активного населення, залучені природні ресурси реалізовані в технологіях, засобах, предметах та продуктах праці, у науково-технічній інформації. Пасивна частина представлена економічними ресурсами, які є наявними, врахованими, але не задіяні в державному обороті. Балацький О.Ф. пропонує оцінювати економічний потенціал території як визначення його розміру у вартісному виразі активної частини, але інформаційне забезпечення такої оцінки є складним через велику кількість показників.

Дослідженням методик оцінки економічного потенціалу регіону займався О.М. Тищенко. Він розробив методику інтегральної оцінки ефективності використання ЕПР з урахуванням впливу складових його елементів, яка ґрунтується на використанні методів таксономічного аналізу та моделі еластичності. Після вивчення цього методу можна сказати, що він достатньо складний та потребує спеціальних знань у математиці. Але результати його застосування є достатньо переконливими.

За Д.В. Клиновим та Т.В. Пепю економічний потенціал країни за рік розраховується за формулою:

$$\sum EP_r = EP_{вр} + EP_{нвр} + \Delta EP_r$$

де $\sum EP_r$ – сукупний річний економічний потенціал країни;

$EP_{вр}$ – економічний потенціал (сукупна продуктивність) використаних потужностей загально ресурсного комплексу;

$EP_{нвр}$ – економічний потенціал ресурсів, не використаних в даному році для потреб суспільного виробництва;

ΔEP_r – додаткові нові потужності, освоєні за рік і використані в суспільному виробництві.

Використання цієї формули для розрахунку регіонального економічного потенціалу є достатньо складним завданням, у зв'язку з обмеженими можливостями регіональної статистики.

Ще одним поглядом на проблему вимірювання економічного потенціалу є методика оцінки економічного потенціалу Климахіної О.М. Вона пропонує розглядати різницю між об'ємами виробництва у період підйому та спаду як потенціал, використовуючи ланцюжок складових елементів: товар – група товарів – підприємство – регіон.

Цей метод дозволив визначити рівень розвитку виробничих сил та пріоритетні напрями господарської діяльності по регіонах. Недоліком його є те, що він враховує тільки виробничу складову економічного потенціалу. А такі важливі складові економічного потенціалу як природні, трудові, інвестиційні, інноваційні та інші – не враховані.

Зроблене дослідження дало змогу дійти висновку, що не має єдиної методики яка б дала змогу оцінити та прорахувати не тільки ресурсну складову економічного потенціалу регіону але й не використані можливості. Методики, які пропонуються в основному достатньо складні і не можуть використовуватися звичайними економістами-практиками та бізнесменами для планування своєї економічної діяльності. Існуючі методики не мають свого програмно-інформаційного вираження. Саме над вирішеннями цих питань і будуть зосереджені подальші дослідження та розробки.

